

INTERVJU Zašto Osman Lavić nije htio raditi izložbu o Hasanu Kafiji

ZANIJEMIM PRED NJ DJELOM

Razgovarala: Edina Kamenica

Osman Lavić, bibliotečki savjetnik, uposlen u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, autor je izložbe rukopisa Hasana Kafije Pruščaka kojom će naredne srijede, 11. novembra, biti otvorena manifestacija posvećena životu i djelu ovog velikana misli iz Bosne, a povodom 400 godina od njegove smrti, 1615. godine. U razgovoru na Oslobođenje, Lavić otkriva i do sada javnosti nepoznate pojedinstvosti iz Pruščakog privatnog života, što će, sigurno, zainteresovati sve veći broj naučnika u cijelom svijetu koji se bave Pruščakom. Treba li naglasiti, veći broj tih naučnika do sada je bio iz svih poznatih svjetskih centara dok je na ovim prostorima mnogo toga oko Kafije bilo obavijeno maglom, gotovo jednakom onoj koju smo nedavno vidjeli boraveći u njegovom rodnom Pruscu.

? Kako ste primili ponudu da radite ovu izložbu?

- Radeci u GHB biblioteci na katalogizaciji rukopisa u posljednjih 20 godina, često sam se susretao s djelom, rukopisima i naslijedjem Hasana Kafije Pruščaka. Međutim, to je uvijek bilo fragmentarno, u formi kataloške obrade određenog djela, kodeksa, rukopisa... Kada se pojavila ideja da povodom obilježavanja 400 godina smrti napravim izložbu njegovih djela, moram reći da sam u prvo vrijeme odbio. Nisam pristao smatrajući to jednim teškim projektom, sumnjujući da ću moći odgovoriti tako teškom zadatku. Jer, imao sam jasnu predstavu o broju i zastupljenosti njegovih rukopisa na ovim našim prostorima i ograničenostu izložbenog prostora. Na kraju sam ipak prihvatio, najviše zbog same GHB biblioteke. Ona desetljećima baštini Pruščakove rukopise i djela i smatrao sam da je biblioteka obavezna da ovom prigodom i prezentira javnosti to što ljubomorno čuva u svojim rafama.

Beč, Berlin, Leipzig, Kairo...

Naravno, nastojao sam da od onog što posjeduje Gazijsku bibliote-

ku, a odnosi se na Hasana Kafiju Pruščaku, izložim i prezentiram najlepše, najznačajnije i opredijelio sam se, od 70-ak djela, za 30 kodeksa rukopisa. Pri tome sam se vodio mišlju da to budu hronološki zastupljeni rukopisi, nastali u više perioda, od njegovog autografa, pa sve do početka 20. stoljeća, do Mehmeda Handžića, koji je 1926. godine prepisao lijepim iluminiranim rukopisom njegovu tri djela. Vodio sam računa i o vlasnicima tih rukopisa, imajući u vidu želju da prezentiram i rasprostranjenost njegove misli u BiH, pa sam odabral i onaj prepisan rukom Stotčanina i onaj uređen u Bugarskoj, u medresi u gradu Trnavi, i primjere koji su bili u vlasništvu Kadrož-begove biblioteke u Mostaru, i one iz Elči Ibrahim-pašine biblioteke u Travniku, kao i mnoge iz privatnih kolekcija, recimo Mustafe Dženetića, kadije Hasana Bojića, Mehmeda Svrze i drugih.

TAKTIČAR

Zna da su to osjetljive stvari i da vrlo lako može, ukoliko pretjera, od sultana dobiti na poklon svileni gajtan, tako da u uvdru dijela vrlo vješto hvali i u zvijezde zakiva sultana i njegove vezire, ali onda pobraja, bez imalo milosti, sve ono što ne valja

? Kafijini rukopisi se nalaze i po mnogim svjetskim bibliotekama?

- Hasan Kafija Pruščak je pri vrhu ljestvice od do sada 400 verificiranih Bošnjaka koji su pisali ili pjevali na orientalnim jezicima. Svakako spada među istraženje autore, ali, poput drugih, i Kafiju su kao veličinu prepoznali prvo stranci, pa onda mi. Poznato je da njegovo djelo "Temelji mudrosti o uredjenju svijeta" prvi put prevedeno početkom 18. stoljeća, 1732. godine, i nalazi se u Nacionalnoj biblioteci u Parizu. Istina, taj prijevod

Kafija govori o tri razloga zbog kojih jedno carstvo, držav je napuštanje pravde, drugi je odustajanje od savjetovanja odnos prema vojnim pitanjima, posebno prema upotrebi



Osman Lavić, dugogodišnje druženje s Pruščakom

Foto: Đenan Kriještorac

nije objavljen, nego je objavljen drugi, prijevod orijentaliste Garcine de Tassy 1824. godine. Danas se desetine Kafijinih rukopisa čuvaju u bibliotekama Beča, Berlina, Leipziga, Kaira, Dresdene, ponajviše Istanbula...

? Svi rukopisi koje ste odbrali za izložbu zasljužuju pažnju, no, koji je Vama posebno zanimljiv?

- Napominjem, ja ovdje posmatram djela ne po njihovoj tematskoj sadržini, nego po onome što vidim. Najviše me fascinira njegova lična bilježnica, autograf, koja se čuva u GHB biblioteci. Hasan Kafija Pruščak je za svoje potrebe, kao kadije, kao muftije, kao pisci, jer sve je to bio, i više od toga, bilježio citate iz raznih djela. U ovom kodeksu nalaze se i dva prijepisa njegove prve rasprave o progredišnom izrazu riječi čelebi. Dakle, ja pred tim rukopisom zanjamim. Imam preko 100 listova, prilično je velikog obima i za njega se veže nešto što tek treba ispitati. Očito je da ovaj rukopis nije pripadao samo Pruščaku. Još jedan prepisivač iz okoline Burse,



Kao ružićnjak

iz mjeseta Sukut, Ali ibn Husein ibn Ali dopisivao je u njemu određena djela, bilješke. Ne zna se još na koji se način to stvo našlo u njegovom vlasništvu. Moguće je da je to neko kasnije ukorio zajedno sa Pruščakovim štivom. Pomenuti Ali ibn Husein ibn Ali živio je početkom 18. stoljeća i njegov rukopis je potpuno drugačiji od onoga što mi vjerujemo da je autograf Hasanije Kafije Pruščake.

? Iz tog autografa šta ste zaključili o Pruščaku kao čovjeku, šta ga vodilo kroz njegov buran život, na putovanja po mnogim zemljama?

- Kafija se bavio mnogim oblastima, počevši od socio-političkih, lingvističkih, filozofskih, historijskih, teoloških. U uvdru dijelu većine svojih djela on uvijek navodi razloge koji su ga naveli da ga napiše, a svit razlozi se svode na jedno: na njegov pokušaj da detektuje probleme društva u kojem živi i na njegovu želju da ponudi adekvatna rješenja tih problema. Evo, najpoznatije nje-



Ko će drugi prepisati, iste godine, iz

Pruščaku

EGOVIM

a, društvo propada: na prvom mjestu ja, konsultovanja i treći - nemaran savremenih dostignuća ratne tehnike

Tri sestre Dumišić

Komentar Kafijinih "Džennetskih bašči" o načelima islamskog vjeđovanja, koji je prepisana 1630. godine, čuvala je godinama porodica Dumišić iz Banje Luke, i to sestre Paša, Džehiva i Eminu Dumišić, koje nisu imale vlastite porodice. One su 1992. godine, kada su iz Banje Luke krenule u izbjeglištvo, od sve svoje pokretne imovine ponijele jedino, u jastučnice umotano, 1.159 originalnih dokumenata na osmanskom jeziku, 59 kodeksaka i drugih veoma vrijednih rukopisa, drugu štampanu gradu te periodiku. Rovatili su u Banju Luku, kolekciju su uvakufile u Gazi Husrev-begovoj biblioteci.

On ih je stoga i pisao kao udžbenike. Dakle, Kafija je uvijek duboko udisao život i iz života uzimao razloge za pisanje. Zato su sva njegova djela i danas vrlo aktuelna.

? Kafija je rado bio u narodu, ali je bio i blizak istaknutim ljudima svoga doba?

- Tačno. Evo, "Temelje mudrosti" je sam ponudio sultanu Mehmedu III uvidjevši slabosti u carstvu. Djelo je napisao na arapskom, ali da bi bilo pristupačnije širem krugu čitalaca, preveo ga je godinu kasnije na osmanski. Interesantno je da je Hasan Kafija i mudar, taktičan. Zna da su to osjetljive stvari i da vrlo lako može, ukoliko pretjera, od sultana dobiti na poklon svileni gajtan, tako da u uvdoot djebla vrlo vješto hvali i u zvijezde zakiva sultana i njegove vezire, ali onda pobraja, bez imalo milosti, sve ono što ne valja. Kao nagradu za to djelo, sultan mu je poklonio prusački kadiulik, i to doživotno na upravljanje, iako su kadiluci davani samo na određeno vrijeme.

Ali, pitanje je sada zbog čega je tako bilo. Je li, možda, na taj način sklonjen jedan misleći čovjek iz samoga vrha Osmanskog carstva, na neko krajište, i data mu obaveza da podučava učenike, time, dakle, i da ostane u Pruscu, ili je to bila stvarna nagrada. Ja mislim da je to bilo potiskivanje u određenom smislu.

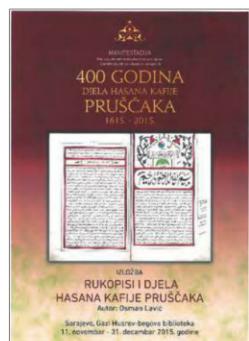
Na izložbi će biti prezentovana i prevedena njegova djela, studije na bosanskom jeziku, kako bi se vidjelo da su djela Hasana Kafije poznata i da ih naučnici istražuju. Nismo zaboravili ni njegovu zastavštinu, objekte, pa smo u formi fotografije izložili slike njegove džamije i medrese u Pruscu. Došli smo u posjed i četiri fetve koje je on izdao.

? O privatnom životu ovog velikana se jako malo zna. Nije imao djece?

- Ja sam došao do novih saznanja o toj dimenziji Pruščaka i, evo, prvi put za javnost o tome govorim. Samo ukratko. Tvrdim da je Kafija imao porodicu...

Zna se da je imao suprug?

- Zna se i to na nivou predaje, ali radeći na ovoj izložbi, uočio sam bilješku na početku jednog djela kada Kafija navodi razloge zbog kojih kasno pristupa njegovoj zvaničnoj redaktori, završnoj formi, i kaže da su ga neke društvene okolnosti spriječile u tome, nemir u carstvu itd. Prepisivač na tom mjestu u formi bilješke na margini navodi "da je Omer, sin Malkočevića, sa svojom svitom, sinovima i svojim pristalicama, pokrao Hasana Kafiju i rastjerao njegovu porodicu..." Jedno Kafijino djelo je prepisao Muhammed, sin Hasanov, Akhisarijev, i to iste godi-



ne iz autografa kada ga je Kafija napisao. Imam dovoljno razloga da vjerujem da je to njegov sin. Ko će drugi prepisati, isti godine, iz autografa, nego sin od svoga oca? Podsjecam na to da je Prusac u osmansko doba nosio naziv Akhisar, po čemu je i Kafija poznat kao Akhisari - Pruščanin.

Druge djelo koje je kaligrafski izuzetno lijepo prepisano, bit će tako izloženo. Ono je nastalo 30 godina poslije Kafijine smrti, a prepisivač je Osman, sin Hasanov, al-Akhisarija. Naravno, teorijski, može biti da je u Akhisaru živio još jedan Hasan, ali da prepisuje iz autografa, iste godine ili poslije njegove smrti... malo vjerovalno je da je mogao biti neko koji nije bio Kafiji blizak.

Artisti i izbori

EVO VAM GA!

I umjetnici imaju svoje viđenje kampanje: od vođe do stolice "za po kući"

Poznati varaždinski multimedijalni umjetnik i performer Ivan Meseš (1971.) uključio se na svoj način u kampanju za parlamentarne izbore koji se u Hrvatskoj održavaju sutra. Otvorene svojeg rada pod nazivom "Evo vam ga!" upriličio je u utorak navečer ispred Doma hrvatskih likovnih umjetnika u Zagrebu.

Ultimativni voda

Rad "Evo vam ga!" slika je na masnu, materijalu koji se inače koristi za reklamne panoe, a nastala je slikanjem akrilom preko printanog predloška dimenzija 400x400 cm. Prema umjetnikovom pojašnjenu, motiv prikazuje "ultimativnog vodu".

- Nastao je kombiniranjem portreta Franza Jozefa, Tita, Pavelića i Tuđmana u novonastalog "bastarda". Rad konačno rješava vječito i uvijek jednako glupo pitanje i dilemu koji voda je bio najbolji ili najgori u hrvatskoj povijesti.

I dodaje: "Postavljanjem na

KO JE BIO NAJ
Rad konačno rješava
vječito i uvijek jednako
glupo pitanje i dilemu
koji voda je bio najbolji
ili najgori u hrvatskoj
povijesti

pročelje Doma hrvatskih likovnih umjetnika, i to na poziciji tamnog negdje da gledu smjeru centrala HDZ-a i SDP-a rad želi napokon rješiti veliku dilemu, te to pitanje napokon skinuti sa dnevognog reda. Isto tako, obraća se i svakodnevnim prolaznicima na toj vrlo frekventnoj poziciji, te istima poklanja ultimativnog vodu, oca, majku, kuma hrvatske nacije."

Za razliku od Zagrepčana, kojima Mesekov rad ima za cilj aktivirati svaku pojedinu moždanu vijugu, građani Rijeke imali su priliku sjesti, odmoriti se i fino porazmislići u sklopu umjetničke intervencije u prostoru riječkog umjetnika Dražena Vitolovića pod nazivom "Javna stolica". Ovom intervencijom na najfrekventnijoj gradskoj ulici, riječkom Korzu, autor obične stolice, one "za po kući" proglašava javnima i poziva gradane na njihovo korištenje. Ovaj rad istražuje odnose i granice između javnog i privatnog, dok ujedno nastoji aludirati na odgovornost pojedinaca, interesnih grupa, vjećnika i zastupnika koji "sjede u javnim stolicama" institucija i vladajućih struktura, pojašnjavaju kustosi iz riječkog Muzeja moderne i suvremene umjetnosti, organizatora ove prostorne intervencije u središtu Rijeke.

Javna stolica

Stolice su spojene u fleksibilne nakupine, koje korištenjem mijenjaju formu ili lokaciju.

"Javna stolica" je mjesto gdje možete sjesti, odmoriti se i razmisliti, poručuje se Riječanima.

J. Dizdar



autografa, nego sin od svoga oca?